

Prava slijepih osoba

1.Radni odnos i profesionalna rehabilitacija

Pravo na osposobljavanje i profesionalnu rehabilitaciju

Članak 6. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05) propisuje da osoba s invaliditetom ima pravo na profesionalno osposobljavanje i rehabilitaciju, pod općim uvjetima, a ako je to potrebno zbog vrste i težine invaliditeta ili uspješnost rehabilitacijskog procesa i u posebnim školama i ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju, po prilagođenim ili posebnim programima. Članak 7. st.1. tog Zakona određuje da o pravu na profesionalnu rehabilitaciju odlučuje Hrvatski zavod za zapošljavanje u kojem je osoba s invaliditetom prijavljena kao nezaposlena, a st.2. određuje da postupak za ostvarivanje prava može pokrenuti osoba s invaliditetom, njezin roditelj, zakonski zastupnik, skrbnik, izabrani liječnik primarne zdravstvene zaštite, socijalni radnik ili defektolog, kao i da se zahtjevu prilaže dokaz o utvrđenom invaliditetu i smanjenoj radnoj sposobnosti. U slučaju da su osobe u trenutku nastanka sljepoće bile zaposlene, odnosno da je profesionalna nesposobnost za rad posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti, odnosno ozljede izvan rada ili bolesti, pravo na profesionalnu rehabilitaciju utvrđuje zavod. Za odrasle osobe oštećena vida rehabilitacija se provodi u Centru za odgoj i obrazovanje «Vinko Bek» u Zagrebu.

Olakšice pri zapošljavanju i samozapošljavanju

Olakšice i poticaje pri zapošljavanju i samozapošljavanju slijepih osoba ostvaruju poslodavci koji zapošljavaju slijepe osobe pod općim i posebnim uvjetima, a određene su člankom 29. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05). Poslodavci imaju pravo na porezne olakšice predviđene posebnim propisima, pravo na novčane poticaje i pravo na poticaje predviđene

posebnim ugovorom o zapošljavanju osoba s invaliditetom sklopljenim s Fondom, Hrvatskim zavodom zapošljavanje, nadležnom službom socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne samouprave ili s drugim poslodavcem (jednokratna materijalna davanja, sredstava za prilagodbu radnog mjesta i uvjeta rada, kreditna sredstva po povoljnijim uvjetima namijenjena kupnji strojeva, opreme, alata ili pribora, te sredstva naknade razlike zbog smanjenog radnog učinka ili za sufinanciranje osobnog asistenta-pomagača u radu osobe s invaliditetom u tijeku rada).

Godišnji odmor

Članak 13.st.4. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05) propisuje da osoba s invaliditetom ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje 24 dana.

Slijepi službenici i namještenici imaju pravo na najmanje 30 dana godišnjeg odmora (Članak 20. Kolektivnog ugovora za službenike i namještenike (NN 89/12)).

Porezna olakšica

Prema Zakonu o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12), čl.36.st.2., porezni obveznik može uvećati osobni odbitak u visini 1,0 za poreznog obveznika (sebe), svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete, ako su osobe kojima je rješenjem, na temelju posebnih propisa, utvrđena invalidnost po jednoj osnovi 100% i/ili koji radi invalidnosti imaju na temelju posebnih propisa, pravo na tuđu pomoć i njegu. U tom slučaju porezni obveznik ne može za sebe osobno i za osobu koju uzdržava koristiti pravo na osobni odbitak iz t.3. ovoga stavka (0,3 osnovnoga osobnog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete, ako su osobe s invaliditetom).

Pravo na rad u skraćenom radnom vremenu radi pojačane brige i njege slijepog djeteta

Pravo na rad u skraćenom radnom vremenu radi pojačane brige i njege slijepog djeteta može prema Pravilniku o uvjetima i postupku stjecanja

prava na rad u skraćenom radnom vremenu radi pojačane brige i njega djeteta (NN 25/09), ostvariti samo jedan od roditelja pod uvjetom da oba roditelja imaju status zaposlenog i samozaposlenog roditelja s punim radnim vremenom, te zaposleni i samozaposleni roditelj koji sam brine i njeguje slijepo dijete. To pravo može ostvariti roditelj i u slučaju kad drugi roditelj nema status zaposlene i samozaposlene osobe, a nije u mogućnosti zbog svog psihofizičkog stanja pružiti pojačanu brigu i njegu djetetu, te u slučaju da drugi roditelj koristi za drugo dijete jedno od prava utvrđenih Zakonom o roditeljnim i roditeljskim potporama. Pravo ne može ostvariti roditelj dok koristi pravo na rad s polovicom punog radnog vremena ili pravo na rad u skraćenom radnom vremenu po drugoj osnovi utvrđenoj Zakonom. Isto tako, pravo na pojačanu brigu i njegu slijepog djeteta ne može ostvariti roditelj, odnosno prestaje mu to pravo za vrijeme dok je dijete stalno ili tjedno smješteno u zdravstvenoj ustanovi ili ustanovi socijalne skrbi, odnosno ako je dijete smješteno u predškolskoj ustanovi u kojoj ima smještaj svakodnevno duže od osam sati.

Otkazivanje radnog odnosa

Člankom 13. st.2. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05) propisuje da se odredbe Zakona o radu, koje se odnose na radnike s profesionalnom nesposobnošću za rad i s neposrednom opasnošću od nastanka invalidnosti primjenjuju i na druge osobe s invaliditetom iz čl.3. ovog Zakona.

Člankom 79. st.1. Zakona o radu (NN 149/09, 61/11, 82/12, 73/13) propisuje da poslodavac može otkazati radniku kod kojega postoji profesionalna nesposobnost za rad ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, samo uz prethodnu suglasnost radničkog vijeća. St.3. istoga članka propisuje da ako radničko vijeće, odnosno sindikalni povjerenik koji ima sva prava i obveze radničkog vijeća uskrati suglasnost na otkaz radniku iz stavka 1. ovoga članka, suglasnost može nadomjestiti sudska ili arbitražna odluka.“

Člankom 13. st.3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom propisuje da se Zakonom o radu određeno najmanje trajanje otkaznog roka za osobu s invaliditetom dodatno uvećava za mjesec dana, osim ako je otkaz skrivila ta osoba.

2.Prava iz zdravstvenog osiguranja

Oslobođenje od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 80/13), članak 35. st.4.propisuje da u troškovima zdravstvene zaštite iz čl.19. st. 3. i 4., čl.22. st. 4. i čl.23. st.4. nisu obvezne sudjelovati osigurane osobe iz čl.12. st.2. i 3., te čl.15. Zakona, odnosno, djeca osiguranika koja postanu nesposobna za samostalan život i rad, sukladno posebnim propisima, prije 18.g., djeca osiguranika koja su nakon navršene 18.g. postala potpuno i trajno nesposobna sa samostalan život i rad, sukladno posebnim propisima, te osobe s prebivalištem, odnosno odobrenim stalnim boravkom u RH koje su nesposobne za samostalan život i rad, a kojima je pravo na obvezno osiguranje priznato rješenjem ureda državne uprave nadležnog za poslove socijalne skrbi.

Pravo na besplatno dopunsko zdravstveno osiguranje

Osigurane osobe s invaliditetom koje imaju 100% oštećenja organizma, odnosno tjelesnog oštećenja prema posebnim propisima, osobe kod kojih je utvrđeno više vrsta oštećenja te osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili psihičkom bolešću zbog kojih ne mogu samostalno izvoditi aktivnosti primjerene životnoj dobi sukladno propisima o socijalnoj skrbi, imaju pravo na besplatno dopunsko osiguranje, sukladno čl.14.a st.1. t.1. Zakona o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju (NN 85/06, 150/08, 71/10).

Pravo na pomagala

Prema čl.55. st.1.Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima (NN 07/12, 14/12, 23/12), osigurana osoba ostvaruje pravo na očna i

tiflotehnička pomagala utvrđena u Popisu pomagala u količini i u skladu s indikacijama iz Popisa pomagala. St.2. određuje da ta pomagala propisuje u skladu s utvrđenom medicinskom dokumentacijom nadležni doktor specijalist oftamolog na potvrdi o očnim i tiflotehničkim pomagalima, a koju prema st.3. osigurana osoba dostavlja u područni ured Zavoda za zdravstveno osiguranje. Tiflotehnička pomagala iz Popis pomagala su dugi bijeli štap, ručni/džepni sat za slijepe, Brailleev pisajući uređaj, te čitač ekrana s govornom jedinicom, Brailleeva elektronička bilježnica za slijepe i elektroničko povećalo za osobe na redovnom školovanju ili prekvalifikaciji. Slijepa osoba ima pravo na tamna stakla bez dioptrije u slučaju potpune sljepoće.

3.Prava iz mirovinskog osiguranja

Pravo na staž osiguranja s povećanim trajanjem (beneficirani radni staž)

Prema Zakonu o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN 71/99, 46/07, 41/08), čl.7. st.3., osiguranicima - slijepim osobama se svakih 12 mjeseci staža osiguranja računa kao 15 mjeseci staža. Prema čl.8. st.4. toga Zakona njima za svakih pet godina provedenih u osiguranju u kojem se 12 mjeseci računa kao 15 mjeseci, za jednu godinu smanjuje dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu. O tom pravu odlučuje Zavod za mirovinsko osiguranje, rješenjem, po podnijetom zahtjevu. Zahtjevu treba priložiti rješenje o utvrđenom stupnju invalidnosti.

Stečeno pravo na doplatu za pomoć i njegu

Korisnicima doplatka za pomoć i njegu koji su to pravo ostvarili na temelju propisa o mirovinskom i invalidskom osiguranju, koji su važili do donošenja Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 102/98), osigurava se to pravo i nakon toga dana u istom opsegu, a usklađuje se kako propisuju opći akti Zavoda.

Pravo na dječji doplatu

Prema čl.12. Zakona o doplatku za djecu (NN 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12), za dijete s težim oštećenjem zdravlja, utvrđenom prema posebnim propisima, pripada doplatak za djecu do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina života. Čl.22. Zakona propisuje da se doplatak za djecu s težim oštećenjem zdravlja prema propisima iz socijalne skrbi, određuje u svoti od 25% od proračunske osnovice, neovisno o ukupnom dohotku po članu kućanstva mjesečno. Postupak ostvarivanja prava se pokreće podnošenjem zahtjeva područnom redu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, nadležnom prema mjestu prebivališta.

4.Prava iz sustava socijalne skrbi

Osobna invalidnina

Članak 65. Zakona o socijalnoj skrbi (NN 33/12) propisuje da je osobna invalidnina novčana potpora namijenjena osobi s teškim invaliditetom ili drugim teškim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, u svrhu zadovoljavanja njezinih životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice. Pravo na osobnu invalidninu priznaje centar za socijalnu skrb, ako osoba ne ostvaruje istu po drugoj osnovi, u iznosu od 250% osnovice, što nominalno iznosi 1.250,00 kn, osim u slučaju kad osoba ostvaruje prihod i kad se osobna invalidnina računa kao razlika iznosa od 250% osnovice i prosječnog mjesečnog prihoda ostvarenog u tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva.

Doplatak za pomoć i njegu

Članak 68. Zakona o socijalnoj skrbi (NN 33/12) propisuje da je doplatak za pomoć i njegu novčana potpora namijenjena osobi koja ne može sama udovoljiti osnovnim životnim potrebama uslijed čega joj je prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe u organiziranju prehrane, pripremi i uzimanju obroka, nabavci namirnica, čišćenju i pospremanju stana, oblačenju i svlačenju, održavanju osobne higijene, kao i obavljanju

drugih životnih potreba. Pravo na doplatak za pomoć i njegu priznaje centar za socijalnu skrb, u punom ili smanjenom iznosu, odnosno 100% ili 70% osnovice, ako isto ne ostvaruje po drugoj osnovi, ako mjesečni prihod samca ne prelazi iznos od 250% osnovice, odnosno ako prosječni mjesečni prihod članova njezine obitelji ne prelazi iznos od 200% osnovice.

Čl.71. st.1. Zakona propisuje da pravo na doplatak za pomoć i njegu u punom iznosu neovisno o prihodima ima osoba s težim invaliditetom, osoba s težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju i slijepa, gluha i gluhoslijepa osoba koja nije osposobljena za samostalan život i rad, a st.2. propisuje da pravo na doplatak za pomoć i njegu u smanjenom iznosu neovisno o prihodima ima slijepa, gluha i gluhoslijepa za samostalan život i rad.

5.Ostala prava i povlastice

Oslobođenje od plaćanja boravišne pristojbe

Na temelju članka 4.st.1.t2. Zakona o boravišnoj pristojbi (NN 152/08, 59/09 i 97/13) slijepa osoba i jedan pratitelj ne plaćaju boravišnu pristojbu ako borave izvan mjesta svog prebivališta. Pravo se ostvaruje predočenjem rješenja o oštećenju ili članske iskaznice udruge slijepih.

Prednost pri upisu u dječje vrtiće

Prema članku 20. st.1. Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN 10/97, 107/07, 94/13) djeca s teškoćama u razvoju imaju prednost pri upisu u dječje vrtiće koji su u vlasništvu lokalne uprave, samouprave ili u državnom vlasništvu.

Popust na telefonsku pretplatu od 50% i 20 kuna besplatnog telefonskog razgovora

Članovi udruge slijepih ostvaruju popust na telekomunikacijske usluge ako priključak glasi na njihovo ime ili na člana uže obitelji. Zahtjev za povlastice u ime svojih članova podnosi Udruga slijepih.

Oslobođenje od plaćanja radio i TV pristojbe

Ovu povlasticu ostvaruju slijepe osobe na koje je prijavljen TV prijemnik, a na temelju liječničke svjedodžbe i njene ovjere u Udruzi. Zahtjev za povlasticu u ime svojih članova podnosi Udruga slijepih (Odjel pretplate-Prisavlje 3, Zagreb).

Znak pristupačnosti

Pravo na znak pristupačnosti sukladno Pravilniku o znaku pristupačnosti (NN 78/08) ima osoba s 80 ili više posto tjelesnog oštećenja, odnosno osobe koje imaju oštećenje donjih ekstremiteta 60 ili više posto te vozilo udruge osoba s invaliditetom. Znak pristupačnosti omogućava parkiranje vozila kojima se prevoze osobe s invaliditetom (slijepe osobe) na parkirališna mjesta koja su za tu svrhu posebno obilježena. Zahtjev za izdavanje Znaka pristupačnosti podnosi se prema mjestu prebivališta Uredu državne uprave nadležnom za promet. Slijepa osoba treba uz zahtjev za priznavanje prava za znak pristupačnosti priložiti rješenje nadležnog tijela o utvrđenom postotku tjelesnog oštećenja ili potvrdu o rješenju koju izdaje HZMO, presliku osobne iskaznice, dvije fotografije i pristojbu u iznosu od 70 kuna. Znak pristupačnosti važi samo kada vozilom upravlja osoba s invaliditetom ili ako se ta osoba nalazi u vozilu.

Pravo na oslobođenje od plaćanja cestarine

Prema čl.2.Pravilnika o postupku i načinu ostvarivanja prava na oslobađanje plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta i cestarine (NN 136/11) pravo na oslobađanje plaćanja godišnje naknade imaju osobe s 80% ili više postotaka tjelesnog oštećenja, odnosno osobe kod kojih je utvrđeno tjelesno oštećenje koje ima za posljedicu nesposobnost donjih ekstremiteta 60% ili više postotaka, dok pravo na oslobađanje plaćanja cestarine imaju osobe kod kojih je utvrđeno tjelesno oštećenje koje ima za posljedicu nesposobnost donjih ekstremiteta 80% ili više postotaka, HRVI sa 100% tjelesnog oštećenja

te osobe kojima je utvrđeno tjelesno oštećenje osjetila vida od 100%.Pravo se ostvaruje na temelju rješenja ministarstva nadležnog za poslove prometa. Zahtjevu je potrebno priložiti presliku prometne dozvole i knjižice vozila (iznimno, ako je zahtjev podnesen prije registracije, osoba s invaliditetom prilaže dokaz o vlasništvu osobnog automobila), rješenje Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje ili rješenje nadležnog tijela po propisima o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili rješenje nadležnog tijela po propisima o posebnoj zaštiti vojnih invalida i civilnih invalida rata. Na temelju navedenog rješenja ministarstva slijepa osoba podnosi zahtjev za izdavanje naljepnice i Smart kartice, kojima se ostvaruju navedene povlastice. Naljepnice izdaje stručna organizacija prilikom tehničkog pregleda vozila, a Smart karticu izdaju Hrvatske autoceste d.o.o. (priložiti presliku osobne iskaznice i 2 fotografije).

Posebne članske pogodnosti u Hrvatskom autoklubu

Odlukom Upravnog odbora HAK-a od 15.12.2000. članske pogodnosti u HAK-u, godišnju članarinu u iznosu od 40 kn i nadoknadu za knjižicu «Auto turing pomoć u RH» u iznosu od 60 kn stječu slijepa osoba, vlasnici osobnog automobila koji zbog svojeg tjelesnog oštećenja ne mogu upravljati vozilom. Isto stječu i roditelji ili skrbnici slijepa osoba koji osobni automobil koriste za njihove potrebe.

Povlastice u željezničkom i pomorskom putničkom prometu

Temeljem Zakona o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (NN 97/00 i 101/00) i provedbenih propisa, slijepa osoba imaju pravo na povlasticu u unutarnjem putničkom prometu od 75% od redovite cijene vozne karte za 4 putovanja godišnje, željeznicom ili brodom. Pravo na povlastice koristi se na temelju objave koju izdaje Gradski odjel upravnopravnih poslova. Potrebna dokumentacija: osobna iskaznica slijepa osoba i njenog pratitelja, preslika i original rješenja o tjelesnom oštećenju, potvrda o nepostojanju oštećenja za pratitelja.

Povlastice u avionskom prijevozu

U unutrašnjem putničkom prometu Croatia Airlinesa slijepa osoba i pratitelj plaćaju 50% vrijednosti karte. Povlastica se ostvaruje isključivo na prodajnom mjestu Croatia Airlinesa uz predočenje članske iskaznice udruge slijepih i njezine fotokopije.